

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР
за вересень 2024 року

ЗМІСТ

I.	СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ	4
1.	Оподаткування	4
1.1.	Про використання податкової інформації в Системі обліку даних реєстраторів розрахункових операцій під час проведення фактичної перевірки	4
1.2.	Про розрахунок дисконту	5
1.3.	Про звільнення від відповідальності за несвоєчасне виконання податкового обов'язку з огляду на неодноразові обстріли та руйнування	6
1.4.	Про використання деетанпропанбутанізованого конденсату в транспортних засобах платника	8
II.	СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ	9
2.1.	Про право на виконання будівельних робіт без документа, який засвідчує право на земельну ділянку	9
2.2.	Про можливість використання суб'єктом господарювання, який є учасником ринку електричної енергії, власної методики визначення розподілу витрат палива на відпущену енергетичну та теплову енергію	12
2.3.	Про обов'язок органу місцевого самоврядування враховувати вимоги плану зонування території, який розробляється у складі генерального плану населеного пункту	14
2.4.	Про виплату пенсії за новим місцем проживання пенсіонера	16
2.5.	Про строк дії дозволу на розміщення об'єкта зовнішньої реклами у зв'язку з порушенням строків подання документів на його продовження	17
III.	СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	19
3.1.	Про підставу невиплати військовослужбовцю додаткової винагороди	19

3.2.	Про зупинення експлуатації будівель і приміщень у разі відсутності системи оповіщення про пожежу та управління евакуюванням людей	21
3.3.	Про спосіб оформлення закордонного паспорта громадянину України	23
3.4.	Про перелік осіб, які мають право на виплату грошового забезпечення загиблих військовослужбовців	25
IV.	ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ	27
4.1.	Про обсяг документів і обмеження повноважень у порядку самопредставництва від імені суб'єкта владних повноважень	27
4.2.	Про строки звернення до суду з урахуванням строку дії карантину	28

I. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

1. Оподаткування

1.1. Про використання податкової інформації в Системі обліку даних реєстраторів розрахункових операцій під час проведення фактичної перевірки

Податковий орган під час проведення фактичної перевірки має правову можливість використовувати податкову інформацію в Системі обліку даних реєстраторів розрахункових операцій, зокрема, щодо перевірки наявності / відсутності цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку на алкогольні напої

09 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Апельмон Прайм» на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 19 березня 2024 року у справі № 280/6832/23 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Апельмон Прайм» до Головного управління ДПС у Запорізькій області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами проведеної фактичної перевірки податковий орган дійшов висновку про порушення платником законодавства про патентування, норм регулювання обігу готівки та застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, керуючись наявною до початку перевірки інформацією з Системи обліку даних реєстраторів розрахункових операцій. Платник уважав результати такої перевірки безпідставними та отриманими поза межами повноважень контрольного органу, встановленими чинним законодавством.

Запорізький окружний адміністративний суд рішенням від 20 листопада 2023 року задовольнив позов. Суд першої інстанції вказав, що використання податкової інформації та документів, зокрема даних Системи обліку даних реєстраторів розрахункових операцій за минулі періоди, дозволено лише під час проведення документальних і камеральних перевірок.

Третій апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що в межах фактичної перевірки можна досліджувати розрахункові та інші документи за минулі періоди, оскільки норми податкового законодавства не містять заборони щодо дослідження документів та податкової інформації, яка перебуває в інформаційних електронних базах з цих питань під час перевірки.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Під час проведення фактичних перевірок контрольний орган має право використовувати податкову інформацію, яка надходить від платників через бази даних інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем: про фінансово-господарські операції платників; про застосування реєстраторів розрахункових операцій, програмних реєстраторів розрахункових операцій, включаючи дані щодо електронних копій розрахункових документів та фіскальних звітних чеків, поданих до контрольних органів через Систему обліку даних реєстраторів розрахункових операцій, у вигляді електронного розрахункового (фіскального) документа (чека, звіту). Використання такої інформації є належною реалізацією контрольним органом податкового контролю як необхідного комплексу заходів щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контрольні органи функцій, що, зі свого боку, забезпечує формування та реалізацію державної фінансової політики, а також може бути самостійною підставою для висновків під час проведення фактичної перевірки.

Податковий орган під час проведення фактичної перевірки має правову можливість використовувати податкову інформацію в Системі обліку даних реєстраторів розрахункових операцій, зокрема, щодо перевірки наявності / відсутності цифрового значення штрихового коду марки акцизного податку на алкогольні напої, інформація та дані якої є фактичним відображенням (дублюванням) розрахункових операцій, проведених позивачем у відповідний період перевірки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 вересня 2024 року у справі № 280/6832/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121641267>

1.2. Про розрахунок дисконту

Суть процесу дисконтування полягає у приведенні вартості майбутніх платежів до значення еквівалентної суми на теперішній момент. Дисконт підлягає амортизації суб'єктом господарювання протягом періоду з дати придбання / одержання до дати погашення згідно з методом ефективного відсотка

16 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Елеватор Агро» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 03 липня 2023 року у справі № 620/5624/22 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Елеватор Агро» до Головного управління ДПС у Чернігівській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спир між платником і податковим органом виник щодо встановлення наявності підстав для виникнення права на податковий кредит з податку на додану вартість, а також дисконтування кредиторської заборгованості платника згідно з договором позики, укладеним з нерезидентом.

Чернігівський окружний адміністративний суд рішенням від 28 лютого 2023 року задовольнив позов. Суд першої інстанції виходив із правомірності формування податкового кредиту.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку про відсутність здійснення дисконтування, тому що в актах прийняття робіт / виконання послуг було зазначено лише загальну інформацію щодо послуг, без необхідних даних про зміст господарської операції; докладного опису викладених завдань; суті, якісних і кількісних характеристик послуг.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Суть процесу дисконтування полягає у приведенні вартості майбутніх платежів до значення еквівалентної суми на теперішній момент.

Ставка дисконту заснована на ринковій ставці відсотка (до вирахування податку) в операціях з аналогічними активами. У разі відсутності ринкової ставки відсотка розрахунок ставки дисконту необхідно здійснювати на підставі ставки відсотка на можливі позики підприємства або відповідно до методу середньозваженої вартості капіталу підприємства.

Під час обліку згідно з міжнародними стандартами дисконт потрібно розраховувати із застосуванням такої формули: $PV = FV / (1 + i)^n$, де FV – майбутня вартість; PV – теперішня вартість; i – ставка дисконтування; n – строк (число періодів).

Різниця між справедливою вартістю та вартістю погашення фінансового зобов'язання (дисконт) підлягає амортизації суб'єктом господарювання протягом періоду з дати придбання / одержання до дати погашення з використанням методу ефективного відсотка.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 вересня 2024 року у справі № 620/5624/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121675163>

1.3. Про звільнення від відповідальності за несвоєчасне виконання податкового обов'язку з огляду на неодноразові обстріли та руйнування

Якщо платник за адресою своєї реєстрації та виробничих потужностей зазнавав неодноразових обстрілів та руйнувань, що об'єктивно призвело до неможливості здійснення належної господарської діяльності за вказаний період, то зобов'язаний подати відповідну заяву до контрольного органу

17 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Публічного акціонерного товариства «Запорізький завод „Перетворювач“» на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 24 липня 2024 року у справі № 280/10300/23 за позовом Публічного акціонерного товариства «Запорізький завод „Перетворювач“» до Головного управління ДПС у Запорізькій області, Державної податкової служби України про визнання протиправним і скасування рішення, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Податковий орган анулював реєстрацію платника податку на додану вартість як юридичної особи з підстав неподання декларацій з податку на додану вартість протягом періоду з травня 2022 року до квітня 2023 року. Платник зауважив, що не мав змоги подавати протягом 12 послідовних місяців податкові декларації з незалежних від нього причин з огляду на настання форс-мажорних обставин, зумовлених військовою агресією, обстрілами інфраструктури, відсутністю електропостачання, достатнього для забезпечення функціонування виробництва та постійну наявність небезпеки для життя, а також відсутність працівників.

Запорізький окружний адміністративний суд рішенням від 19 квітня 2024 року частково задовольнив позов, визнавши протиправним і скасувавши рішення про анулювання реєстрації платника податку на додану вартість, а також зобов'язав податковий орган поновити відповідну реєстрацію. Суд першої інстанції виходив з того, що неподання декларацій зі сплати податку на додану вартість протягом 12 послідовних податкових місяців за період з травня 2022 року до квітня 2023 року відбулося не внаслідок пасивної поведінки платника щодо ведення господарської діяльності, а внаслідок неможливості її ведення, зважаючи на форс-мажорні обставини в країні, зокрема, воєнний стан, тобто з незалежних від платника обставин.

Третій апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції не встановив, що платник станом на час складання довідки та прийняття спірного рішення подавав до податкового органу заяву щодо неможливості виконання податкових обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Якщо платник за адресою своєї реєстрації та виробничих потужностей зазнавав неодноразових обстрілів та руйнувань, що об'єктивно призвело до неможливості здійснення належної господарської діяльності за вказаний період, то, щоб це питання врегулювати, законодавець вніс зміни до податкового законодавства України, які звільнили від відповідальності за несвоєчасне

виконання податкового обов'язку. Водночас платник зобов'язаний подати відповідну заяву до контрольного органу.

Здійснення господарської діяльності, реєстрація податкових накладних доводить, що платник мав можливість подати декларацію з податку на додану вартість або повідомити контрольний орган про неможливість виконати свій обов'язок у встановлений законодавством строк на підставі норм Порядку підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29 липня 2022 року № 225.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 вересня 2024 року у справі № 280/10300/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121675267>

1.4. Про використання деетанпропанбутанізованого конденсату в транспортних засобах платника

[Деетанпропанбутанізований конденсат можна використовувати як паливо для автомобілів](#)

17 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Чернігівській області на рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 21 листопада 2022 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 березня 2022 року у справі № 620/6428/22 за позовом Державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» в особі філії «Городнянське лісове господарство» (Державного підприємства «Городнянське лісове господарство») до Головного управління ДПС у Чернігівській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник використовував деетанпропанбутанізований конденсат для роботи двигуна, розрахованого виробником для автомобільного бензину А-76. Податковий орган указав на неправомірне списання деетанпропанбутанізованого конденсату в господарській діяльності платника, тому що цей вид палива не може бути використаний для заправлення транспортного засобу, оскільки є лише компонентом палива. Надана контрольному органу копія паспорта, виданого Випробувальним центром нафтопродуктів «10 Хімотологічний центр» Приватного підприємства «Торговий дім „Фонтекс-Агро“», на деетанпропанбутанізований конденсат підтверджує, що октанове число згідно з моторним методом становить 76,0 одиниць.

Чернігівський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов.

Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що факт використання платником придбаного деетанпропанбутанізованого конденсату у власній господарській діяльності підтверджено подорожніми листами вантажного автомобіля, подорожніми листами легкового автомобіля, нарядами-актами на виконання робіт, актами списання товарів.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Деетанпропанбутанізований конденсат можна використовувати як паливо для автомобілів, попри незазначення такого конденсату в переліку згідно з підпунктом 215.3.4 пункту 215.3 статті 215 Податкового кодексу України. Платник має право використовувати деетанпропанбутанізований конденсат, зокрема, в господарській діяльності ДП «Городнянське лісове господарство», установленій КВЕД 02.10 «Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві» (основний), 01.70 «Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг», 02.20 «Лісозаготівлі», 02.30 «Збирання дикорослих недеревних продуктів», 02.40 «Надання допоміжних послуг у лісовому господарстві», 16.10 «Лісопильне та стругальне виробництво», 49.41 «Вантажний автомобільний транспорт», 52.29 «Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту».

Зазначення октанового числа 76,0 одиниць (згідно з моторним методом) в копії паспорта, виданого випробувальним центром нафтопродуктів на деетанпропанбутанізований конденсат, доводить придатність такого конденсату для використання в транспортних засобах платника, в яких відповідно до технічних вимог дозволено використання пального марки А-76 і вище.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 вересня 2024 року у справі № 620/6428/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121675374>

II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

2.1. Про право на виконання будівельних робіт без документа, який засвідчує право на земельну ділянку

Право на виконання будівельних робіт без документа, який засвідчує право на земельну ділянку, виникає за наявності чотирьох самостійних підстав:

- 1) реконструкція, реставрація або капітальний ремонт об'єктів будівництва без зміни зовнішніх геометричних розмірів їхніх фундаментів у плані;
- 2) реконструкція або капітальний ремонт автомобільних доріг, залізничних колій, ліній електропередачі, зв'язку, трубопроводів, інших лінійних комунікацій у межах земель їх розміщення;

3) комплексна реконструкція кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду відповідно до містобудівної документації на замовлення органів державної влади чи органів місцевого самоврядування на відповідних землях державної чи комунальної власності;

4) нове будівництво об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури відповідно до містобудівної документації на замовлення органів державної влади чи органів місцевого самоврядування на відповідних землях державної чи комунальної власності.

Перші дві підстави не залежать від категорії замовника (його приналежності до органів державної влади або місцевого самоврядування) та від форми власності земельної ділянки, а обумовлюються характеристиками самого об'єкта будівництва (це має бути вже існуючий об'єкт, розміщений на землях відповідної категорії) та видами будівельних робіт (реконструкція, реставрація або капітальний ремонт, тобто не нове будівництво). Натомість інші дві підстави (пп. 3, 4) обумовлені передовсім видом замовника, яким може бути лише орган державної влади або орган місцевого самоврядування, та формою власності земельної ділянки, на якій розміщується об'єкт будівництва (державна або комунальна власність).

5 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну малого приватного підприємства «Еліт» на рішення Чернівецького окружного адміністративного суду від 12 березня 2022 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 27 липня 2022 року у справі № 600/7509/21-а за позовом Малого приватного підприємства «Еліт» до Департаменту урбаністики та архітектури Чернівецької міської ради про скасування рішення про відмову у наданні містобудівних умов та обмежень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У відповідь на звернення позивача до департаменту містобудівного комплексу та земельних відносин Чернівецької міської ради із заявою про отримання містобудівних умов та обмежень на реконструкцію нежитлових приміщень під багатоквартирний житловий будинок з надбудовою позивач отримав відмову. Підставою відмови зазначено: неподання визначених частиною третьою статті 29 Закону України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» документів, необхідних для прийняття рішення про надання містобудівних умов та обмежень, зокрема в поданому пакеті документів відсутня копія документа, що посвідчує право власності чи користування земельною ділянкою. Позивач з відмовою не погодився, звернувся до суду.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено. Суди виходили з того, що норми частини четвертої статті 34 Закону України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» передбачають здійснення реконструкції, реставрації або капітального ремонту об'єктів будівництва без зміни зовнішніх геометричних розмірів їхніх фундаментів у плані, зокрема на замовлення

саме органів державної влади чи органів місцевого самоврядування на відповідних землях державної чи комунальної власності. Тобто, основною умовою видачі містобудівних умов та обмежень на реконструкцію об'єкта за відсутності документа, що засвідчує право власності чи користування земельною ділянкою є замовлення органів державної влади чи органів місцевого самоврядування на відповідних землях державної чи комунальної власності. В даному ж випадку, реконструкція нежитлових приміщень, яку має намір провести позивач, не пов'язана жодним чином із замовленнями органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Таким чином відповідачем правомірно відмовлено позивачеві у видачі містобудівних умов та обмежень на реконструкцію нежитлових будівель, з огляду на відсутність/неподання останнім документів, які засвідчують право власності чи/або користування земельною ділянкою.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення про часткове задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Право на виконання будівельних робіт без документа, який засвідчує право на земельну ділянку, виникає за наявності чотирьох самостійних підстав:

- 1) реконструкція, реставрація або капітальний ремонт об'єктів будівництва без зміни зовнішніх геометричних розмірів їхніх фундаментів у плані;
- 2) реконструкція або капітальний ремонт автомобільних доріг, залізничних колій, ліній електропередачі, зв'язку, трубопроводів, інших лінійних комунікацій у межах земель їх розміщення;
- 3) комплексна реконструкція кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду відповідно до містобудівної документації на замовлення органів державної влади чи органів місцевого самоврядування на відповідних землях державної чи комунальної власності;
- 4) нове будівництво об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури відповідно до містобудівної документації на замовлення органів державної влади чи органів місцевого самоврядування на відповідних землях державної чи комунальної власності;

Перші дві підстави не залежать від категорії замовника (його приналежності до органів державної влади або місцевого самоврядування) та від форми власності земельної ділянки, а обумовлюються характеристиками самого об'єкта будівництва (це має бути вже існуючий об'єкт, розміщений на землях відповідної категорії) та видами будівельних робіт (реконструкція, реставрація або капітальний ремонт, тобто не нове будівництво). Натомість інші дві підстави (пп. 3, 4) обумовлені передовсім видом замовника, яким може бути лише орган державної влади або орган місцевого самоврядування, та формою власності земельної ділянки, на якій розміщується об'єкт будівництва (державна або комунальна власність).

Неподання документів про право власності або користування земельною ділянкою до заяви про видачу містобудівних умов не могло бути підставою для відмови лише за умови, що реконструкція, яку мало намір провести МПП «Еліт», не передбачала зміну зовнішніх геометричних розмірів фундаментів в плані. Ні відповідачем під час

розгляду заяви позивача, ні судами попередніх інстанцій не встановлювалося чи під час реконструкції об'єкту будівництва відбудеться зміна зовнішніх геометричних даних.

Враховуючи ці обставини, належним способом захисту порушеного права, який відповідатиме змісту спірних правовідносин, буде зобов'язання відповідача повторно розглянути заяву позивача про надання містобудівних умов та обмежень, з урахуванням висновків суду, викладених у цій постанові.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 вересня 2024 року у справі №600/7509/21-а можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121418785>

2.2. Про можливість використання суб'єктом господарювання, який є учасником ринку електричної енергії, власної методики визначення розподілу витрат палива на відпущену енергетичну та теплову енергію

Нормами чинного законодавства України не передбачено повноважень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг щодо встановлення правил (стандартів) ведення бухгалтерського обліку. Ліцензійними умовами та іншими нормативно-правовими нормами не заборонено суб'єкту господарювання, який є учасником ринку електричної енергії, використовувати власну методику визначення розподілу витрат палива на відпущену енергетичну та теплову енергію.

11 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Приватного акціонерного товариства «Черкаське хімволокно» та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг на рішення Київського окружного адміністративного суду від 06 грудня 2023 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 23 лютого 2024 року у справі № 320/28285/23 за позовом Приватного акціонерного товариства «Черкаське хімволокно» до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг про визнання протиправними та скасування постанови про накладення штрафу та розпорядження про усунення порушення Ліцензійних умов з виробництва електричної енергії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За результатами проведення планової перевірки на позивача накладено штраф за недотримання вимог нормативно-правових актів, що регулюють функціонування ринку електричної енергії та порушення Ліцензійних умов, зокрема, пункту 2.12 глави 2 Інструкції щодо заповнення форми звітності № 4-НКРЕКП-виробництво електричної та теплової енергії (квартальна) «Звіт про фінансові результати та виконання структури тарифів (цін) за видами діяльності» і форми звітності № 4а-НКРЕКП-виробництво електричної та теплової енергії (місячна) «Звіт про використання палива/енергії та стан розрахунків», затверджених постановою

НКРЕКП від 28 лютого 2019 року № 282, із змінами, внесеними постановою НКРЕКП від 17 січня 2023 року № 102. Розпорядженням зобов'язано ПрАТ «Черкаське хімволокно» усунути вказані порушення. Вважаючи протиправними постанову про накладення штрафу та розпорядження позивач звернувся до суду з позовом.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позовні вимоги було задоволено частково. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що відповідачем не було надано належних та допустимих доказів порушення позивачем правил ведення бухгалтерського обліку. Відмовляючи у задоволенні позовної вимоги про визнання протиправною та скасування постанови про накладення штрафу, суди попередніх інстанцій виходили з того, що якщо за результатом проведеної у встановленому порядку перевірки Регулятором виявлено порушення у діяльності суб'єкта господарювання, то вирішення питання про визначення конкретного розміру санкцій у межах, встановлених частиною четвертою з урахуванням вимог частини п'ятої статті 77 Закону України від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії», є дискреційним повноваженням відповідача.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу НКРЕКП без задоволення, задовольнив касаційну скаргу ПрАТ «Черкаське хімволокно», скасував рішення судів попередніх інстанцій в частині відмови у задоволенні вимоги про визнання протиправною та скасування постанови про накладення штрафу та ухвалив в цій частині нове рішення про задоволення позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Нормами чинного законодавства України не передбачено повноважень НКРЕКП щодо встановлення правил (стандартів) ведення бухгалтерського обліку. Постанова НКРЕКП від 17 січня 2023 року № 102 не є актом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку у розумінні частини 2 статті 6 Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та звітність» та не є актом, який впроваджує, змінює або тлумачить національні або міжнародні стандарти фінансової звітності та бухгалтерського обліку.

Постанова НКРЕКП від 17 січня 2023 року № 102 не є підставою для внесення змін до облікової політики позивача та до зміни методів та правил обліку використаного палива та/або інших активів при комбінованому виробництві теплової та електричної енергії, складання та подання фінансової (бухгалтерської) звітності. Ліцензійними умовами та іншими нормативно-правовими нормами не заборонено товариству використовувати власну методику визначення розподілу витрат палива на відпущену енергетичну та теплову енергію.

Вирішуючи питання обґрунтованості застосування до позивача стягнення у вигляді штрафу, Верховний Суд зазначив, що при застосуванні санкцій Регулятор має дотримуватися принципів недискримінації та пропорційності порушення і покарання та ефективності санкцій, які мають стримуючий вплив. В свою чергу, обов'язковість дотримання принципу пропорційності зумовлює обов'язок суб'єкта

владних повноважень, при визначенні розміру санкції, обґрунтовувати в своєму рішенні ступінь тяжкості вчиненого правопорушення та його небезпечність.

При цьому, орган контролю під час прийняття рішення про накладення штрафу зобов'язаний обґрунтовано вказати про причини застосування обраного розміру штрафної санкції, а також вказати на підстави неможливості застосування штрафної санкції у меншому розмірі. Оскільки оспорювана постанова Нацкомісії не містила жодного обґрунтування щодо тяжкості вчиненого позивачем правопорушення та розміру штрафу, відповідач необґрунтовано застосував до позивача стягнення у вигляді штрафу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 серпня 2024 року у справі №320/28285/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121545343>

2.3. Про обов'язок органу місцевого самоврядування враховувати вимоги плану зонування території, який розробляється у складі генерального плану населеного пункту

План зонування території, який розробляється у складі генерального плану населеного пункту, є його обов'язковою і невід'ємною частиною, а отже у разі, якщо детальний план території суперечить плану зонування, то вважається, що він суперечить і частині генерального плану.

11 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу заступника керівника Округної прокуратури міста Суми на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 13 березня 2024 року у справі № 480/1519/23 за позовом керівника Округної прокуратури міста Суми в інтересах держави до Сумської міської ради, третя особа - фізична особа - підприємець ОСОБА_1, про визнання протиправним та нечинним рішення про затвердження містобудівної документації – детального плану території.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Сумською міською радою прийнято рішення, яким затверджено містобудівну документацію «Детальний план території на земельній ділянці по АДРЕСА_1». У пояснювальній записці до проєкту детального плану території вказано, що територія забудови межує з зоною охоронюваного ландшафту. Мотивуючи підстави позову, прокурор зазначив, що затверджений спірним рішенням детальний план території не відповідав генеральному плану населеного пункту, оскільки охоплена ним територія проєктування знаходиться в зоні охоронюваного ландшафту.

Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено. Суд першої інстанції виходив з того, що під час розгляду справи підтверджено невідповідність затвердженого у спірних правовідносинах детального плану території генеральному плану населеного пункту, а саме - детальним планом передбачається

вид діяльності, який суперечить режиму використання, визначеному генеральним планом.

Апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив рішення про відмову в задоволенні позову. Суд дійшов висновку, що межі земельної ділянки, призначені під забудову згідно з оскарженим детальним планом, не охоплюють земель зони охоронюваного ландшафту, на яких згідно з законом та генеральним планом міста заборонено такий вид діяльності.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу частково, скасував постанову суду апеляційної інстанції, змінив рішення суду першої інстанції, виключивши з його мотивувальної частини мотиви та висновки щодо необхідності проведення обов'язкової стратегічної екологічної оцінки проекту детального плану території та в решті залишив це рішення без змін.

ОЦІНКА СУДУ

План зонування території, який розробляється у складі генерального плану населеного пункту, є його обов'язковою і невід'ємною частиною, а отже у разі, якщо детальний план території суперечить плану зонування, то вважається, що він суперечить і частині генерального плану.

Апеляційний суд вважав, що зона охоронюваного ландшафту не виходить за межі скверу «Дружба», з яким межує визначена у детальному плані територія забудови. Суд зауважував, що територія забудови межує з зоною охоронюваного ландшафту і перебуває у межах земельної ділянки, яка станом на дату затвердження детального плану території мала цільове призначення: для громадської та житлової забудови. З цих підстав апеляційний суд дійшов висновку про відповідність вищезгаданого детального плану території положенням Генерального плану міста Суми.

Верховний Суд не погодився з такою позицією та вказав, що суд першої інстанції правильно установив, що детальний план території включав у себе зони охоронюваного ландшафту, а саме - зони зелених насаджень загального користування та рекреаційну зону озеленених територій загального користування (Р-3), у межах яких заборонено будівництво капітальних будинків та споруд, що підтверджується планом зонування території міста Суми.

З огляду на доведені судом першої інстанції та підтвержені доказами обставини, що детальним планом території у межах зони охоронюваного ландшафту передбачалось будівництво багатоквартирного житлового будинку з вбудованими приміщеннями громадського призначення, підключенням його до централізованого водопостачання та водовідведення, а також облаштування 25-ти місць для тимчасового паркування автомобільного транспорту, що не узгоджується з наявним у складі Генерального плану міста Суми зонінгом, який є його невід'ємною і обов'язковою частиною, колегія суддів визнала правильним висновок суду першої інстанції про те, що затверджений у спірних відносинах детальний план суперечив положенням генерального плану.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 480/1519/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121577144>

2.4. Про виплату пенсії за новим місцем проживання пенсіонера

Законом України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та Угодою про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 року не передбачено такої умови для виплати пенсії, як надання особою документів, що підтверджують припинення виплати пенсії на території, де особа раніше отримувала пенсію. Відсутність інформації про припинення виплати пенсії на території держав-учасниць Угоди не може бути підставою для відмови у призначенні, поновленні виплати пенсії за новим місцем проживання пенсіонера.

17 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 24 лютого 2023 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 05 вересня 2023 року у справі № 580/3576/22 за позовом особи до Головного управління Пенсійного фонду України в м. Києві, Головного управління Пенсійного фонду України в Черкаській області про визнання протиправними дій щодо відмови в призначенні пенсії за віком.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач, який відповідно до посвідки на постійне проживання є громадянином російської федерації, звернувся до пенсійного органу із заявою щодо призначення пенсії за віком, відповідно до Закону України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Відповідач відмовив у призначенні вказаної пенсії, оскільки згідно статті 7 Угоди про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у галузі пенсійного забезпечення від 13 березня 1992 року (далі – Угода), при переселенні пенсіонера в межах держав-учасниць Угоди виплата пенсії за попереднім місцем проживання припиняється, якщо пенсія того ж виду передбачена законодавством держави за новим місцем проживання пенсіонера, однак, відомості про припинення пенсійної виплати позивача в російській федерації відсутні.

Рішенням окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду у задоволенні позову відмовлено. Суди дійшли висновку, що за відсутності відомостей про припинення нарахування позивачу пенсійних виплат в російській федерації, оскаржувані дії відповідача щодо відмови у призначенні пенсії не містять ознак протиправності та вчинені у відповідності до вимог Закону.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення – про часткове задоволення позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд звернув увагу на те, що чинним на час виникнення спірних правовідносин міжнародним договором – Угодою, встановлено, що призначення пенсій громадянам держав - учасниць Угоди проводиться за місцем проживання особи, при цьому, при переселенні пенсіонера в межах держав - учасниць Угоди виплата пенсії за попереднім місцем проживання припиняється, для встановлення права особи на пенсію органи, що здійснюють пенсійне забезпечення в державах - учасницях Угоди, зобов'язані співпрацювати між собою.

При цьому, ні Законом України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», ні в Угоді не передбачено такої умови для виплати пенсії як надання особою документів, що підтверджують припинення виплати пенсії на території, де особа раніше отримувала пенсію.

Вимога пенсійного органу надати документ про припинення виплати пенсії в російській федерації не відповідає вимогам закону і не може слугувати підставою для відмови у призначенні/поновленні пенсії за віком відповідно Закону №1058-IV.

Суд взяв до уваги, що в Україні введено воєнний стан. Акціонерне товариство «Укрпошта» з 24 лютого 2022 року припинило приймання всіх видів міжнародних поштових відправлень з призначенням до російської федерації, тому позивач не може з об'єктивних причин надіслати до компетентного органу російської федерації відповідний запит та отримати підтвердження виплати чи припинення виплати пенсії органами Пенсійного фонду російської федерації. З огляду на вищевикладене, відсутність інформації про припинення виплати пенсії на території держав-учасниць Угоди не може бути підставою для відмови у призначенні, поновленні виплати пенсії за новим місцем проживання пенсіонера.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 вересня 2024 року у справі № 580/3576/22 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121674937>

2.5. Про строк дії дозволу на розміщення об'єкта зовнішньої реклами у зв'язку з порушенням строків подання документів на його продовження

Закон України 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», стаття 16 Закону України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР «Про рекламу», не регламентують процедуру продовження дії дозволу на розміщення об'єкту зовнішньої реклами, відповідно не встановлюють певні строки щодо подання документів для розгляду такого питання.

20 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного підприємства «Рекламна компанія «Євростантарт» на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 22 червня 2021 року у справі № 260/4590/20 за позовом Приватного підприємства «Рекламна компанія «Євростантарт» до виконавчого комітету Ужгородської міської ради, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору: Департамент міського господарства Ужгородської міської ради про визнання незаконними дій в частині відмови у продовженні строку дії дозволів на розміщення об'єктів зовнішньої реклами.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачу надано дозвіл на розміщення спірних об'єктів зовнішньої реклами, який неодноразово продовжувався. 12 жовтня 2020 року позивач звернувся до Департаменту міського господарства Ужгородської міської ради із заявою про намір пролонгувати дозволи на розміщення рекламних конструкцій на наступні 5 років. Відповідач відмовив позивачу у продовженні строку дії дозволів на розміщення рекламних конструкцій у зв'язку з протермінуванням подачі заяви та поданням неповного пакета документів, необхідних для продовження терміну дії документа дозвільного характеру, згідно із встановленим вичерпним переліком.

Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено частково. Суд першої інстанції вказав на визначений вичерпний перелік підстав для відмови у продовженні дії дозволу на розміщення зовнішньої реклами, який розширеному тлумаченню не підлягає. Поряд з цим, відмова у продовженні дії дозволів з підстав, не визначених у законі, не допускається.

Апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції і ухвалив нову постанову про відмову у задоволенні позову. Суд установив, що кінцевий строк дії спірних дозволів на розміщення зовнішньої реклами сплинув 28 жовтня 2020 року, водночас про намір продовжити строк їх дії позивач звернувся лише 12 жовтня 2020 року, тобто із порушенням строків, установлених підпунктом 3.4.1 пункту 3.4 Порядку розміщення зовнішньої реклами у м. Ужгороді, затвердженого Рішенням виконавчого комітету Ужгородської міської ради від 30 травня 2012 року № 164, який визначає, що термін дії дозволу продовжується на підставі заяви, яка подається робочому органу розповсюджувачем зовнішньої реклами не пізніше ніж за місяць до закінчення терміну дії дозволу.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову суду апеляційної інстанції та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Підпунктом 3.4.3 пункту 3.4 Порядком розміщення зовнішньої реклами у м. Ужгороді, затвердженого Рішенням виконавчого комітету Ужгородської міської ради від 30 травня 2012 року № 164 (далі – Порядок № 164) визначений вичерпний перелік підстав для відмови у продовженні дії дозволу на розміщення зовнішньої реклами. Сама по собі обставина подачі позивачем заяви про продовження дії

дозволів з порушенням місячного строку, не може бути підставою для відмови у продовженні дії таких дозволів, оскільки така не визначена серед підстав, зазначених підпункті 3.4.3 пункту 3.4 Порядком № 164.

Закон України 21 травня 1997 року № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», стаття 16 Закону України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР «Про рекламу», на які покликався відповідач при прийнятті оскарженого рішення, не регламентують процедуру продовження дії дозволу, відповідно не встановлюють певні строки щодо подання документів для розгляду такого питання. Норми Порядку № 164 та перелічене вище законодавство, не передбачають такої підстави для відмови в наданні дозволу, як незначне порушення строків подачі заяви для продовження дії дозвільних документів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 вересня 2024 року у справі №260/4590/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121759438>

III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

3.1. Про підставу невиклати військовослужбовцю додаткової винагороди

Окремим дорученням Міністра оборони України від 23 червня 2022 року №912/з/29 визначено ряд підстав, за наявності яких військовослужбовці не включаються до наказів про виплату додаткової винагороди в розмірі 100 000 грн або 30 000 грн. Однією з таких підстав є самовільне залишення військовослужбовцем військової частини, місця служби або дезертирство за місяць, у якому здійснено порушення, та за весь період самовільного залишення військової частини або місця служби (дезертирства) включаючи місяць повернення, оголошеного наказом командира (начальника), як це передбачено підпунктом 9.4 пункту 9 згаданого окремого доручення. Таким чином, факт самовільного залишення військовослужбовцем Збройних Сил України військової частини є правовою підставою для невиклати йому додаткової винагороди у розмірі 30 000,00 грн, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану».

12 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 23 жовтня 2023 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 19 лютого 2024 року у справі № 120/7637/23

за позовом особи до військової частини про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що позивач проходячи військову службу у в Збройних Силах України особливий період воєнного стану у складі військової частини Міністерства оборони України, має право на отримання додаткової винагороди в розмірі до 30 000,00 грн, однак відповідачем не було нараховано додаткову винагороду протягом періоду з листопада по грудень 2022 року. Підставою невиплати позивачу додаткової винагороди слугувало самовільне залишення ним військової частини, однак, позивач вказував, що на момент спірних правовідносин не існувало наказів Міністерства оборони України, які б підлягали застосуванню під час позбавлення позивача права на додаткову винагороду. Крім того позивач вказував, що притягнення до дисциплінарної відповідальності не може бути підставою для позбавлення його права на виплату спірної додаткової винагороди.

Суди попередніх інстанцій у задоволенні позову відмовили. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що встановивши факт самовільного залишення позивачем військової частини у відповідача були наявні підстави для не виплати позивачу додаткової винагороди з листопада по грудень 2022 року.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Окремим дорученням Міністра оборони України від 23 червня 2022 року №912/з/29 визначено ряд підстав, за наявності яких військовослужбовці не включаються до наказів про виплату додаткової винагороди в розмірі 100 000 грн або 30 000 грн.

Однією з таких підстав є самовільне залишення військовослужбовцем військової частини, місця служби або дезертирство за місяць, у якому здійснено порушення, та за весь період самовільного залишення військової частини або місця служби (дезертирства) включаючи місяць повернення, оголошеного наказом командира (начальника), як це передбачено підпунктом 9.4 пункту 9 згаданого окремого доручення.

Таким чином, встановлений факт самовільного залишення військовослужбовцем Збройних Сил України військової частини є правовою підставою для невиплати йому додаткової винагороди у розмірі 30 000,00 грн, передбаченої постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року №168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану».

Ураховуючи те, що факт самовільного залишення позивачем військової частини у листопаді 2022 року та його відсутність у військовій частині станом на 01 грудня 2022 року є підтвердженим, Суд вважав правильним висновок судів попередніх інстанцій, що у відповідача були наявними правові підстави для невиплати позивачу додаткової винагороди з листопада по грудень 2022 року.

Покликання скаржника на відсутність доказів притягнення позивача до кримінальної чи адміністративної відповідальності за фактом самовільного

залишення ним військової частини не свідчать про помилковість висновків судів попередніх інстанцій, оскільки це не виключає можливості позбавлення його права на виплату додаткової винагороди на підставі приписів окремого доручення Міністра оборони України від 23 червня 2022 № 912/з/29.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 вересня 2024 року у справі №120/7637/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121577777>

3.2. Про зупинення експлуатації будівель і приміщень у разі відсутності системи оповіщення про пожежу та управління евакуюванням людей

Відсутність системи оповіщення про пожежу та управління евакуюванням людей не дає змоги вчасно сповістити людей, які перебувають у будівлі, про пожежу та небезпечні її фактори (полум'я, продукти горіння), що в свою чергу створює загрозу життю й здоров'ю людей, та є підставою для зупинення експлуатації будівель та приміщень.

19 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Запорізького ліцею № 71 Запорізької міської ради на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 27 лютого 2024 року у справі № 280/693/20 за позовом Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Запорізькій області до Запорізької загальноосвітньої школи I-III ступенів № 37 Запорізької міської ради Запорізької області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача, Департамент освіти і науки Запорізької міської ради, про застосування заходів реагування.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Посадовими особами позивача здійснено позаплановий захід державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки - Запорізької загальноосвітньої школи I-III ступенів №37, за наслідками якого складено акт, яким встановлено низку порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки. Виявлені порушення у добровільному порядку усунуто не було, в зв'язку із чим подальша експлуатація будівель та приміщень Запорізької загальноосвітньої школи I-III ступенів №37 Запорізької міської ради Запорізької області, створює загрозу життю та/або здоров'ю людей, тому є потреба у вжитті заходів реагування шляхом повного зупинення експлуатації (роботи) вказаного об'єкта до повного усунення порушень. Позивач звернувся до суду з позовом про застосування заходів реагування.

Суд першої інстанції у задоволенні позову відмовив.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким задовольнив позов.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, об'єктів, окремих виробництв, цехів, дільниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, виконання робіт, надання послуг можливе лише за рішенням адміністративного суду, прийнятим за зверненням центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки. Такі заходи можуть бути застосовані на підставі акту, складеного за результатами здійснення заходу, в ході якого виявлено порушення вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки і ці порушення створюють загрозу життю та здоров'ю людей.

Такий захід реагування як повне або часткове зупинення роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, споруд, окремих приміщень, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту - не є санкцією за порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки, а є превентивним заходом, який спрямований на недопущення існування невинновданого ризику виникнення надзвичайних ситуацій та, відповідно, ризику завдання шкоди життю і здоров'ю населення.

Як встановлено судами, за наслідками проведеного позивачем заходу державного нагляду серед іншого встановлено порушення вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, а саме не обладнано приміщення навчального закладу системою протипожежного захисту (системою пожежної сигналізації та системою оповіщення про пожежу та управління евакуування людей) відповідно до вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту», що є порушенням вимог Правил пожежної безпеки, яке не було усунуто відповідачем.

Відсутність системи оповіщення про пожежу та управління евакууванням людей не дає змоги вчасно сповістити людей, які перебувають у будівлі, про пожежу та небезпечні її фактори (полум'я, продукти горіння), що в свою чергу створює загрозу життю та здоров'ю людей. Система керування евакууванням може суттєво зберегти життя та здоров'я людей, що є найвищою соціальною цінністю. Забезпечення державою конституційних прав громадян на захист життя, здоров'я та власності від невинновданого ризику виникнення надзвичайних ситуацій має пріоритетне значення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 вересня 2024 року у справі № 280/693/20 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121738642>

3.3. Про спосіб оформлення закордонного паспорта громадянину України

Чинне законодавство щодо порядку видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон будь-яких прямих чи непрямих переваг, привілеїв чи обмежень за релігійними переконаннями (чи на підставі інших підстав) не встановлює. Законом України від 20 листопада 2012 року №5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» визначено обов'язковість внесення відповідних даних до Єдиного державного демографічного реєстру (із зняттям біометричних даних, тобто відцифруванням обличчя, підпису та відбитків пальців рук) при оформленні особою паспорта громадянина України для виїзду за кордон і альтернативи щодо визначення підстав для невнесення таких даних до Реєстру Закон не містить.

Особам гарантується право на відмову від внесення відцифрованих відбитків пальців рук до безконтактного електронного носія, що міститься лише у паспорті громадянина України.

23 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Державної міграційної служби України в Луганській області на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 01 вересня 2022 року у справі № 360/3686/21 за позовом особи до Управління Державної міграційної служби України в Луганській області про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернулася до відповідача із заявою, в якій просилв оформити і видати паспорт громадянина України для виїзду за кордон без застосування засобів Єдиного державного демографічного реєстру, відповідно до Положення про паспорт громадянина України для виїзду за кордон, затвердженого постановою Верховної Ради України від 23 лютого 2007 року № 719-V, із зазначенням особливої відмітки в паспорті, зокрема, відомостей про неповнолітню дитину. Управління Державної міграційної служби України в Луганській області листом повідомило позивачку про те, що відповідно до норм чинного законодавства України з 20 грудня 2016 року органи та підрозділи Державної міграційної служби здійснюють прийом документів для оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон лише з безконтактним електронним носієм, зразок бланка якого затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 07 травня 2014 року №152. Крім того, позивачку повідомлено про те, що паспорт громадянина України для виїзду за кордон видається з моменту народження дитини. Унесення відомостей про неповнолітніх дітей до паспорта громадянина України для виїзду за кордон їх батьків чинним законодавством не передбачено. Позивачка вказала, що оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон із застосуванням безконтактного електронного носія персональних даних є правом, а не обов'язком, а також те,

що форма паспорта громадянина України для виїзду за кордон без застосування безконтактного електронного носія персональних даних є чинною.

Суд першої інстанції у задоволенні позову відмовив. Суд першої інстанції керувався тим, що з 20 грудня 2016 року передбачено лише видача паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм.

Апеляційний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції зауважив, що постанова Верховної Ради України від 26 червня 1992 року №2503-XII «Про затвердження положень про паспорт громадянина України та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон» (у редакції від 23 лютого 2007 року №719-V) на час звернення позивачки до відповідача є чинною. Видача паспорта громадянина України для виїзду за кордон, що не містить безконтактного електронного носія, не перешкоджає досягненню публічного інтересу щодо застосування в Україні паспортів громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення суду апеляційної інстанції – скасував та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Твердження позивачки про її право на отримання паспорта громадянина України для виїзду за кордон без застосування безконтактного електронного носія персональних даних, засобів Єдиного державного демографічного реєстру, без використання цифрового ідентифікатора особи та автоматизованої обробки її персональних даних на підставі Положення про паспорт громадянина України для виїзду за кордон, затвердженого постановою Верховної Ради України від 23 лютого 2007 року №719-V є необґрунтованими. Відповідно до пункту 7 цієї постанови зразок паспорта затверджується Кабінетом Міністрів України. Однак фактично бланки таких паспортів станом на сьогоднішній день не виготовляються у зв'язку з втратою чинності положень постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження технічного опису та зразка бланка паспорта громадянина України для виїзду за кордон та внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України» від 26 червня 2007 року № 858.

Чинне законодавство щодо порядку видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон будь-яких прямих чи непрямих переваг, привілеїв чи обмежень за релігійними переконаннями (чи на підставі інших підстав) не встановлює.

Законом України від 20 листопада 2012 року №5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» визначено обов'язковість внесення відповідних даних до Єдиного державного демографічного реєстру (із зняттям біометричних даних, тобто відцифруванням обличчя, підпису та відбитків пальців рук) при оформленні особою паспорта громадянина України для виїзду за кордон і альтернативи щодо визначення підстав для невнесення таких даних до Реєстру Закон не містить. Особам гарантується право на відмову від внесення відцифрованих

відбитків пальців рук до безконтактного електронного носія, що міститься лише у паспорті громадянина України.

Випадки відсутності інформації про відцифровані відбитки пальців рук особи для отримання нею паспорта громадянина України для виїзду за кордон деталізовано у пункті 3 Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи затвердженому постановою Кабінету Міністрів України 26 листопада 2014 року №669, а саме: відсутність можливості через якість отриманого графічного зображення відцифрованих відбитків усіх пальців рук особи ідентифікувати її; недосягнення особою 12-річного віку; відсутність у особи всіх пальців рук; неможливість особи пересуватися самотійно у зв'язку із тривалим розладом здоров'я та потребування термінового лікування за кордоном, що підтверджується медичним висновком відповідного закладу охорони здоров'я, оформленим в установленому порядку. Проте обставин того, що позивачка підпадає під вказаний перелік виключних обставин, за яких можлива відсутність інформації про відцифровані відбитки пальців рук особи судами попередніх інстанцій не встановлено.

Законодавство не передбачає внесення відомостей про неповнолітніх дітей до паспорта громадянина України для виїзду за кордон їхніх батьків. Паспорт громадянина України для виїзду за кордон видається з моменту народження дитини.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 вересня 2024 року у справі №360/3686/21 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121803738>

3.4. Про перелік осіб, які мають право на виплату грошового забезпечення загиблих військовослужбовців

Пункт 1 розділу XXX Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затвердженого наказом Міністерства оборони України 07 червня 2018 року № 260 встановлює чіткий перелік осіб, яким виплачується грошове забезпечення військовослужбовця, а саме його дружині (чоловіку). У разі якщо її (його) немає, то вказано перелік осіб, які мають право на таку виплату, та черговість. Словосполучення «а також» стосується інших членів сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні, тобто у разі відсутності дружини (чоловіка) військовослужбовця, а не разом з нею (ним).

30 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу військової частини на рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 14 грудня 2023 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 22 квітня 2024 року у справі № 560/16370/23 за позовом ОСОБА_1 в інтересах ОСОБА_2, ОСОБА_3 до військової частини Міністерства оборони України, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог

на предмет спору, на стороні відповідача, ОСОБА_4, про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтований тим, що після смерті ОСОБА_1 виплата його грошового забезпечення та додаткової винагороди в розмірі 100 000 грн безпідставно та незаконно виплачені лише другій дружині, при цьому не враховано перебування у позивачки на утриманні двох неповнолітніх дітей та заборгованості щодо сплати аліментів на їх утримання. У той же час пункт 1 розділу XXX Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям ЗСУ та деяким іншим особам, затвердженого наказом Міністра оборони України від 07 червня 2018 року № 260, визначає порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовця, що належне йому, але не отримане до дня смерті (загибелі). Таким чином особи, які перебувають на утриманні військовослужбовця, так само рівними частками отримують неотримане ним до дня смерті (загибелі) грошове забезпечення. За результатами звернення до командування військової частини із заявою про сплату заборгованості по аліментам та перерахунку належного грошового забезпечення та додаткових виплат, що належать малолітнім дітям, отримала в усному порядку відмову.

Суди попередніх інстанцій позов задовольнили частково. Суди попередніх інстанцій, визнаючи за позивачем право на належне військовослужбовцю грошове забезпечення, але не отримане ним до дня смерті (загибелі), виходили з того, що вся сума грошового забезпечення повинна бути виплачена військовою частиною не лише дружині військовослужбовця, але і особам, які перебувають на його утриманні (у спірній ситуації неповнолітнім дітям від попереднього шлюбу).

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій – скасував, ухвалив нове рішення, яким відмовив у задоволенні позову, а в частині позовних вимог, пов'язаних з виплатою аліментів – закриття провадження у справі.

ОЦІНКА СУДУ

Спірні правовідносини у цій справі виникли у зв'язку з виплатою грошового забезпечення в разі смерті (загибелі) військовослужбовця без урахування виконавчого провадження про стягнення аліментів та перебування на утриманні військовослужбовця неповнолітніх дітей від попереднього шлюбу.

Верховний Суд звернув увагу на те, що пункт 1 розділу XXX Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам, затвердженого наказом Міністерства оборони України 07 червня 2018 року № 260, встановлює чіткий перелік осіб, яким виплачується грошове забезпечення військовослужбовця, а саме його дружині (чоловіку). У разі якщо її (його) немає, то вказано перелік осіб, які мають право на таку виплату, та черговість. Словосполучення «а також» стосується інших членів сім'ї та осіб, які перебувають на його утриманні, тобто у разі відсутності дружини (чоловіка) військовослужбовця, а не разом з нею (ним).

Відповідно, оскільки військовослужбовець станом на день смерті (загибелі) мав дружину - ОСОБА_4, яка 23 лютого 2023 року звернулась до командира військової частини з заявою про перерахунок належного грошового забезпечення свого чоловіка,

то відповідач правомірно наказом від 14 березня 2023 року виплатив їй належні до виплати загиблому військовослужбовцю суми. Перебування неповнолітніх дітей на утриманні ОСОБА_1 не є спірним, проте така категорія осіб не є в першій черзі при вирішенні питання про виплату неотриманого грошового забезпечення у разі смерті (загибелі) військовослужбовця.

Крім того, розгляд позовної вимоги про зобов'язання військової частини погасити борг по аліментам за виконавчим листом не належить до компетенції судів адміністративної юрисдикції (справа виникла з сімейних правовідносин, то має розглядатися в порядку цивільного судочинства) тому у цій частині провадження у справі має бути закритим.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 вересня 2024 року у справі № 560/16370/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121974279>

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

4.1. Про обсяг документів і обмеження повноважень у порядку самопредставництва від імені суб'єкта владних повноважень

Обмеження повноважень, зазначені в Єдиному державному реєстрі підприємств, установ та організацій, не спростовують можливості діяти такій особі від імені юридичної особи в порядку самопредставництва, навіть у разі наявності таких обмежень

11 вересня 2024 року Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області на ухвалу Другого апеляційного адміністративного суду від 28 лютого 2024 року у справі № 440/14831/23 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Імпера Стайл» до Головного управління Державної податкової служби у Полтавській області, Державної податкової служби України про визнання протиправними та скасування рішень, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У цій справі Полтавський окружний адміністративний суд рішенням від 06 грудня 2023 року задовольнив позов. Відповідач подав апеляційну скаргу, але Другий апеляційний адміністративний суд повернув її. На переконання суду апеляційної інстанції, підписант скарги діяв не в порядку самопредставництва, оскільки в наданій копії витягу його повноваження були обмежені в частині права на відмову, відкликання, визнання позову, а також відмову чи відкликання апеляційних і касаційних скарг. Суть спору полягала в установленні правової можливості діяти в порядку самопредставництва юридичної особи в разі наявності обмежень повноважень

у витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судове рішення.

ОЦІНКА СУДУ

Учасники справи та особи, уповноважені законом представляти інтереси інших, можуть брати участь у судовому процесі як шляхом самопредставництва, так і через представника. Юридичні особи та суб'єкти владних повноважень можуть брати участь у справі через керівника, члена виконавчого органу або іншу особу, уповноважену на це відповідно до закону, статуту чи трудового договору. Юридичні особи також можуть бути представлені через представників, чії повноваження підтверджуються документами, визначеними статтею 59 Кодексу адміністративного судочинства України.

Суд не може відмовляти в доступі до правосуддя, якщо з наданих документів можна встановити повноваження особи брати участь у судовому процесі. Наявність обмежень щодо обсягу дій під час самопредставництва юридичної особи (наприклад, права на укладення мирової угоди, яке може бути зарезервоване лише за керівником юридичної особи) не позбавляє можливості здійснювати самопредставництво юридичної особи належно уповноваженою особою, зокрема членом керівного органу чи працівником, якому статутом, положенням чи іншим нормативним документом надано постійне повноваження представляти юридичну особу в зовнішніх відносинах.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 440/14831/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121545469>

4.2. Про строки звернення до суду з урахуванням строку дії карантину

Строки для звернення до суду, які передбачені статтею 233 Кодексу законів про працю України, були продовжені на строк дії карантину. Тобто якщо під час дії карантину на всій території України існували чи виникли підстави (з якими пов'язується відлік строку) для звернення до суду за вирішенням трудового спору, то строк на це звернення не обмежувався строками, які визначені у статті 233 Кодексу законів про працю України, а продовжувався на строк дії карантину. З припиненням дії карантину - якщо строк, встановлений у статті 233 цього Кодексу, був «прив'язаний» до нього - закінчується і строк для звернення до суду за вирішенням трудового спору.

12 вересня 2024 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на ухвалу Луганського окружного адміністративного суду від 29 лютого 2024 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 11 квітня 2024 року у справі № 200/5637/23 за позовом особи до Донецького окружного адміністративного суду, Державної судової адміністрації України про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Особа звернулася до суду з позовом до Донецького окружного адміністративного суду, Державної судової адміністрації України, у якому просила визнати протиправними дії щодо нарахування та виплати суддівської винагороди / допомоги на оздоровлення у обумовлений період часу у неналежному розмірі та зобов'язати здійснити перерахунок та виплатити належні позивачу суми суддівської винагороди та допомоги на оздоровлення за 2023 рік.

Суди попередніх інстанцій відмовили особі в задоволенні клопотання про поновлення пропуску строку звернення до суду в частині позовних вимог про визнання протиправними дій Донецького окружного адміністративного суду щодо нарахування та виплати суддівської винагороди за період з 20 липня 2022 року по 30 червня 2023 року та допомоги на оздоровлення у 2023 році.

Сукди попередніх інстанцій дійшли висновку, що враховуючи положення статті 233 Кодексу законів про працю України (далі по тексту - КЗпП України) у редакції до 19 липня 2022 року (яка не обмежувала строк звернення працівника до суду у разі порушення законодавства про оплату праці) та після 19 липня 2022 року (яка встановлювала тримісячний строк для звернення до суду), пункту 1 глави XIX Прикінцеві положення КЗпП України та постанови Кабінету Міністрів України від 27 червня 2023 року № 651, з 01 липня 2023 року почався перебіг тримісячного строку для звернення позивача до суду з цим позовом, який закінчувався 01 жовтня 2023 року. Оскільки позивач звернувся з позовом до суду 08 жовтня 2023 року, то в частині періоду з 20 липня 2022 року по 08 липня 2023 року він пропустив строк звернення до суду.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій, справу в частині позовних вимог залишив без розгляду, направив до суду першої інстанції для продовження розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

До 19 липня 2022 року КЗпП України не обмежував будь-яким строком право працівника на звернення до суду з позовом про стягнення належної йому заробітної плати. Після цієї дати строк звернення до суду з трудовим спором, у тому числі про стягнення належної працівнику заробітної плати, обмежений трьома місяцями з дня, коли працівник дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права. За таких обставин перебіг тримісячного строку, встановленого статтею 233 КЗпП України, для звернення позивача до суду з цим позовом розпочався з 19 липня 2022 року та завершився 19 жовтня 2022 року.

Разом із тим, згідно з пунктом 1 глави XIX «Прикінцеві положення» КЗпП України під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), строки, визначені статтею 233 цього Кодексу, продовжуються на строк дії такого карантину. Отже, запровадження на території України карантину є безумовною підставою для продовження строків, визначених статтею 233 КЗпП України, на строк дії такого карантину.

Карантин в Україні, пов'язаний з COVID-19, діяв з 12 березня 2020 року (постанова Уряду від 11 березня 2020 року № 211) та закінчився 30 червня 2023 року (постанова Уряду від 27 червня 2023 року № 651). Таким чином, тримісячний строк, визначений статтею 233 КЗпП України, розпочав свій перебіг 19 липня 2022 року і мав би закінчитися 19 жовтня 2022 року, якби не приписи пункту 1 глави ХІХ «Прикінцеві положення» КЗпП України, на підставі яких цей строк був продовжений до 30 червня 2023 року.

Тобто якщо під час дії карантину на всій території України існували чи виникли підстави (з якими пов'язується відлік строку) для звернення до суду за вирішенням трудового спору, то строк на це звернення не обмежувався строками, які визначені у статті 233 КЗпП України, а продовжувався на строк дії карантину. З припиненням дії карантину - якщо строк, встановлений у статті 233 КЗпП України, був «прив'язаний» до нього - закінчується і строк для звернення до суду за вирішенням трудового спору.

Разом з тим, суди попередніх інстанцій обґрунтовано виходили з того, що про порушення свого права щодо нарахування та виплати суддівської винагороди в належному розмірі за липень 2023 року позивач міг дізнатися лише після її виплати наприкінці липня 2023 року. З огляду на це суди правильно виснували, що позивач пропустив установлений частиною першою статті 233 КЗпП України тримісячний строк звернення до суду з позовними вимогами за період з 20 липня 2022 року по 30 червня 2023 року. Такий самий підхід було застосовано й при обчисленні строку звернення з позовними вимогами щодо допомоги на оздоровлення за 2023 рік.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 вересня 2024 року у справі №200/5637/23 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121577881>

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР за вересень 2024 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Київ, 2024. – 30 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://www.instagram.com/supremecourt_ua)

 so.supreme.court.gov.ua